
**TRENDS IN HIGHER EDUCATION DEVELOPMENT IN THE SECURITY SPHERE
IN BULGARIA**

Svilen Stefanov

Vasil Levski National Military University, Veliko Tarnovo, Bulgaria, sestefanov@abv.bg

Venelin Terziev

Russian Academy of Natural History, Moscow, Russia, Vasil Levski National Military University, Veliko Tarnovo, Bulgaria, University of Rousse, Rousse, Bulgaria
terziev@skmat.com

Vanja Banabakova

Vasil Levski National Military University, Veliko Tarnovo, Bulgaria, v.banabakova@abv.bg

Abstract: Security is a paradigm of today's society, which is becoming increasingly important. Events happening around the world show that nobody anywhere can feel completely secure. This makes "security" a leading issue for political and administrative structures, starting from local and reaching global levels. Consequently such structures shall have qualified experts trained to dealing with a wide range of issues related to different security aspects. On the other hand, education as an element of social life, in the opinion of a large number of specialists is a component of the concept of "security". Its strategic importance for the development and building of society is well known and not subject to comment. All of the above justifies the importance of building and developing the system for education and training of security experts at national and international levels. One, and probably the only, tool in Bulgaria that allows reviewing and analysing the current state and development trends of higher education institutions is the "Rating System of Higher Education Institutions in Bulgaria". Despite all the concerns and claims on how to collect information and on the methodology of assessment, when determining the ratings of the universities a considerable amount of statistical information is collected and processed which may help answering a number of questions when conducting relevant analyses.

The report presents the results of an analysis of the ratings from the "Rating System of the Higher Education Institutions in Bulgaria" regarding the dynamics and trends in the evaluations of the universities offering educational services in the field of security. Conclusions are drawn with respect to the status and trends to the development of higher education in this area.

Keywords: security, education, development.

**ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ В СФЕРАТА НА
СИГУРНОСТТА В БЪЛГАРИЯ**

Свилен Стефанов

Национален военен университет „Васил Левски“, Велико Търново, България

Венелин Терзиев

Русенски университет „Ангел Кънчев“, Русе, България, Национален военен университет „Васил Левски“, Велико Търново, България, Руска академия по естествознание, Москва, Русия
terziev@skmat.com

Ваня Банабакова

Национален военен университет „Васил Левски“, Велико Търново, България
v.banabakova@abv.bg

Резюме: Сигурността е парадигма на съвременното общество, която придобива все по-голямо значение. Събития случващи се по света показват, че никой, никъде не може да се чувства напълно сигурен и защитен. Това превръща „сигурността“ във водещ проблем пред политическите и административните структури, започвайки от локално и достигайки до глобално международно ниво. Това изисква тези структури да разполагат с експерти, обучени и тренирани да се справят с широкия спектър от проблеми касаещи различните аспекти на сигурността. От друга страна образованието като елемент на социалния живот, по мнението на голям брой специалисти, е съставен елемент на понятието „сигурност“. Стратегическото му значение за развитие и изграждане на обществото е добре известно и не подлежи на коментар. Всичко това

показва значението на изграждането и развитието на системата за подготовка и обучение на специалисти и експерти в областта на сигурността на национално и международно ниво. Един, за да не кажем единственият, инструмент в България позволяващ преглед и анализ на моментното състояние и тенденциите за развитие на висшите учебни заведения е „Рейтинговата система на висшите училища в България“. Въпреки всички опасения и претенции относно начина на събиране на информацията и методиката за формиране на оценките в нея, при определяне рейтингите на висшите учебни заведения се събира и обработва значителна по количество статистическа информация, която може да даде отговори на редица въпроси при провеждане на подходящи анализи.

В доклада са представени резултати от анализ на оценките от „Рейтинговата система на висшите училища в България“ по отношение динамиката и трендовете в оценките на университетите, предлагащи образователни услуги в сферата на сигурността. Представени са изводи относно състоянието и посоките за развитие на висшето образование в това направление.

Ключови думи: сигурност, обучение, развитие.

ВЪВЕДЕНИЕ

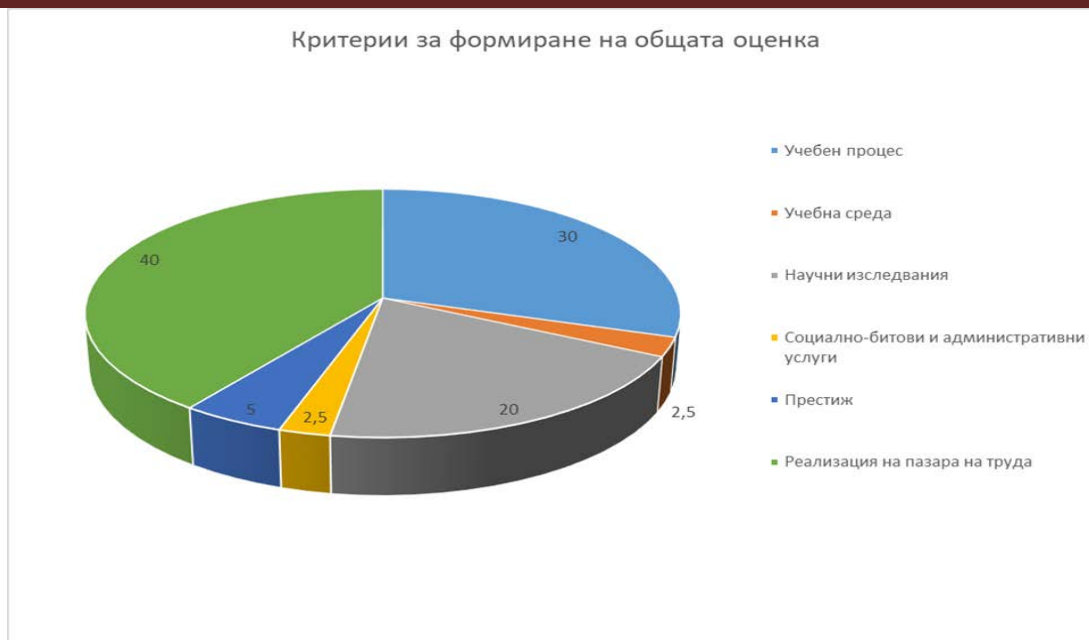
Сигурността е парадигма на съвременното общество, която придобива все по-голямо значение. Събития случващи се по света показват, че никой, никъде не може да се чувства напълно сигурен и защитен. Това превръща „сигурността“ във водещ проблем пред политическите и административните структури, започвайки от локално и достигайки до глобално международно ниво. Това изисква тези структури да разполагат с експерти, обучени и тренирани да се справят с широкия спектър от проблеми касаещи различните аспекти на сигурността. От друга страна образованието като елемент на социалния живот, по мнението на голям брой специалисти, е съставен елемент на понятието „сигурност“. Стратегическото му значение за развитие и изграждане на обществото е добре известно и не подлежи на коментар. Всичко това показва значението на изграждането и развитието на системата за подготовка и обучение на специалисти и експерти в областта на сигурността на национално и международно ниво.

ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ВИШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ В СФЕРАТА НА СИГУРНОСТТА В БЪЛГАРИЯ

Един, за да не кажем единственият, инструмент в България позволяващ преглед и анализ на моментното състояние и тенденциите за развитие на висшите учебни заведения е „Рейтинговата система на висшите училища в България“. Въпреки всички опасения и претенции относно начина на събиране на информацията и методиката за формиране на оценките в нея, при определяне рейтингите на висшите учебни заведения се събира и обработва значителна по количество статистическа информация, която може да даде отговори на редица въпроси при провеждане на подходящи анализи.

Тук ще представим кратък анализ на данните от рейтинговата система за образователните институции провеждащи обучение в професионално направление „Национална сигурност“ събрани от създаването на рейтинговата система през 2012 г. до 2017 г. Всички данни цитирани по-долу са взети от сайта на „Рейтинговата система“ [1].

Рейтинговата система на висшите училища в България представлява система от количествени критерии които оценяват качеството на провежданото в страната обучение в областта на висшето образование по отделните професионални направления. Всеки от критериите се състои от множество подкритерии, за всеки от които съществува разписана методика за количествено оценяване. Детайлно описание на методиките може да бъде намерена на сайта на Министерство на образованието и науката на Република България [2]. На фигура 1 са показани основните критерии за оценка на университетите, заедно с техните тегловни коефициенти за определяне на общата оценка.

Фиг. 1. Критерии за оценка на университетите в България и техните тегловни коефициенти за формиране на обща оценка

През годините рейтинговата система се развива и най-вече тегловните коефициенти на критериите търпят промени. Това води до непълно съответствие на сравняваните величини, но въпреки всичко, оценките се формират на събрана и обработена статистическа информация, което ги прави информативни относно процесите и тенденциите в отделните университети, както и за качеството на обучение в различните професионални направления.

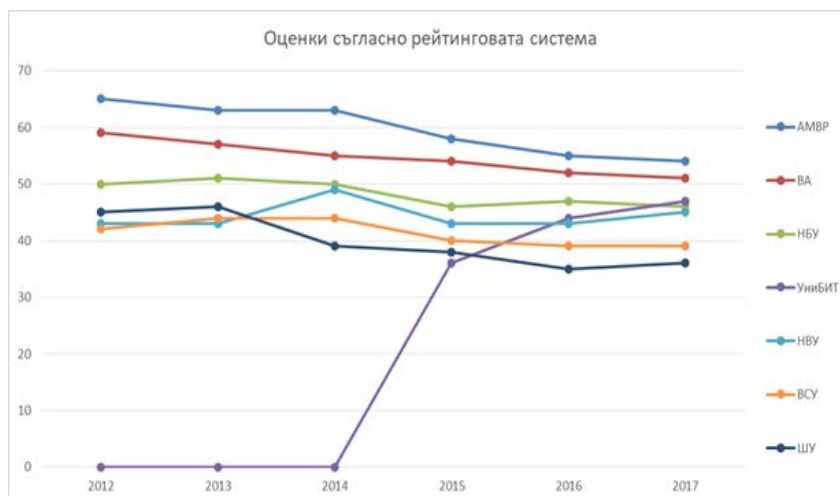
От фигура 1 ясно се вижда, че основната тежест за формиране на оценката се пада на реализацията на завършващите студенти – 40 %. Това показва ясно политиката на държавата за насочване на висшето образование в практико-приложната сфера. На второ място е учебния процес с 30% с което се отразява качеството на обучението. На трето място е научно-изследователската дейност на образователната институция в съответното професионално направление с тегло от 20%.

През последните години броят на университетите в България предлагачи образование в сферата на сигурността нарасна от 6 на 10, като почти всички от тях предлагат обучени за придобиване на образователно квалификационни степени „бакалавър“ и „магистър“, както и обучение за придобиване на образователна и научна степен „доктор“. В таблица 1 са показани общите оценки за професионално направление „Национална сигурност“ на онези университет, които са получили такива в рамките на периода 2012 – 2017 година.

Таблица 1. Общи оценки на университетите в професионално направление „Национална сигурност“ съгласно рейтинговата система

Висши учебни заведения университети	Оценки съгласно рейтинговата система					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Академия на МВР (АМВР)	65	63	63	58	55	54
Военна академия (ВА)	59	57	55	54	52	51
Нов Български Университет (НБУ)	50	51	50	46	47	46
Университет по библиотекарство и информационни технологии (УниБИТ)	-	-	-	36	44	47
Национален военен университет (НВУ)	43	43	49	43	43	45
Варненски свободен университет (ВСУ)	42	44	44	40	39	39
Шуменски университет (ШУ)	45	46	39	38	35	36

По летата без оценки показват, че за съответната година учебното заведение не е получило рейтингова оценка за това професионално направление. Същите данни са представени на фигура 2 в графичен вид.

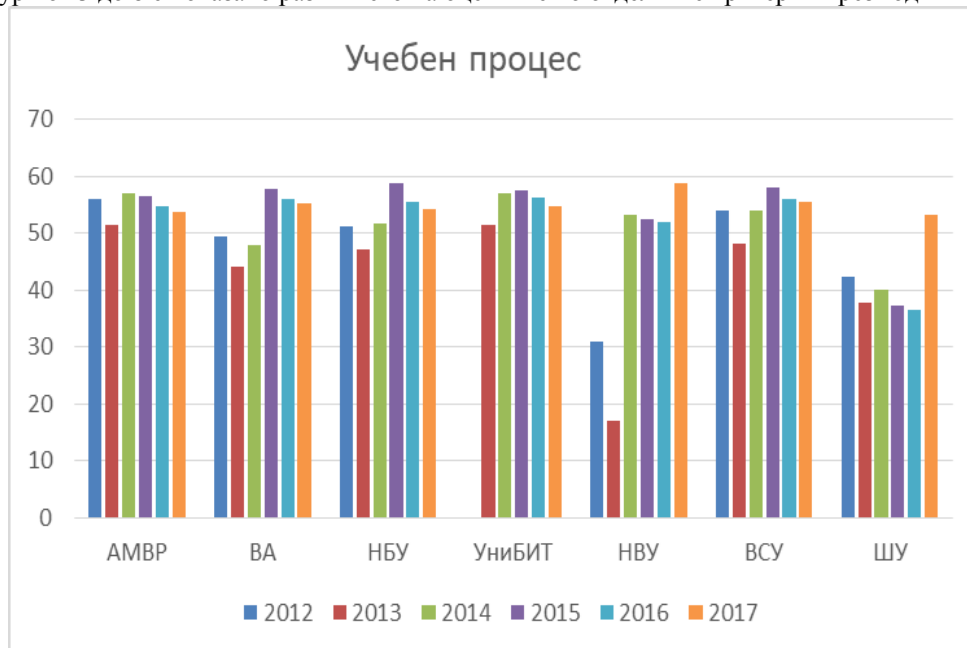

Фиг. 2. Динамика на оценките на университетите в професионално направление „Национална сигурност“

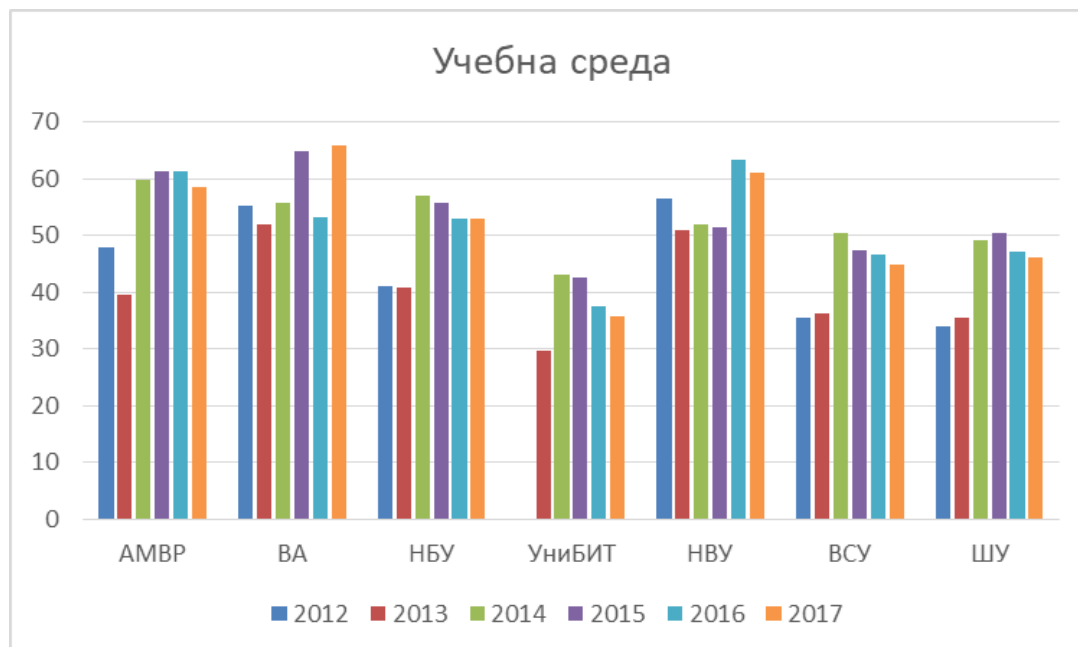
Ясно се вижда отрицателния тренд в оценките на всички образователни институции, с изключение на УниБИТ, които са стартирали обучение в това професионално направление през 2013 г. и на HBU, които успяват да задържат нивото на общата си оценка сравнително стабилно.

За да разберем причините за общия спад на рейтинга на образователните институции в това професионално направление, е необходимо да се анализира динамиката на оценките по отделните критерии, на базата на които е формирана тази оценка.

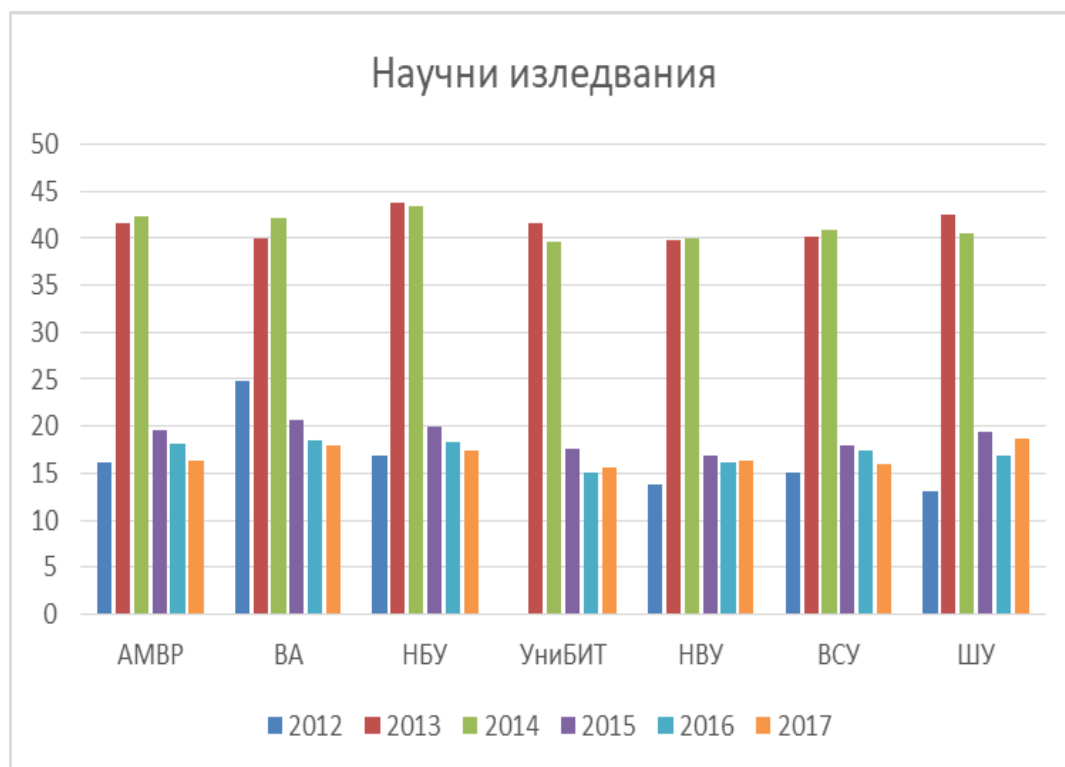
На фигури от 3 до 8 е показано развитието на оценките по отделните критерии през годините.

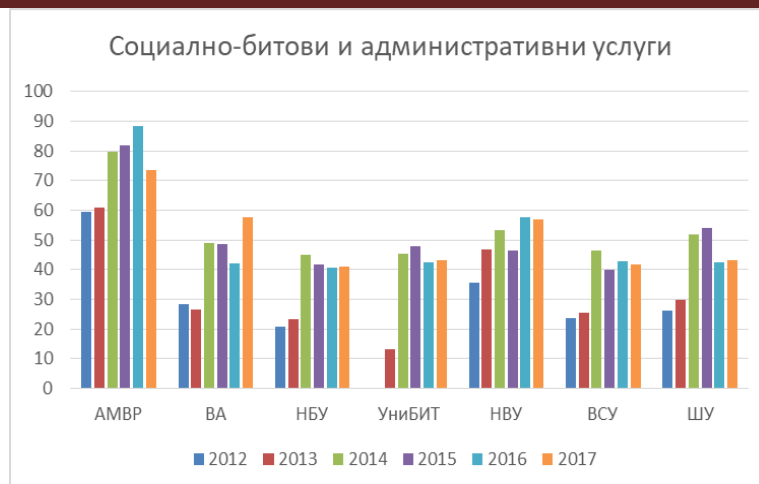
Фиг. 3. Динамика на оценките по критерий „Учебен процес“

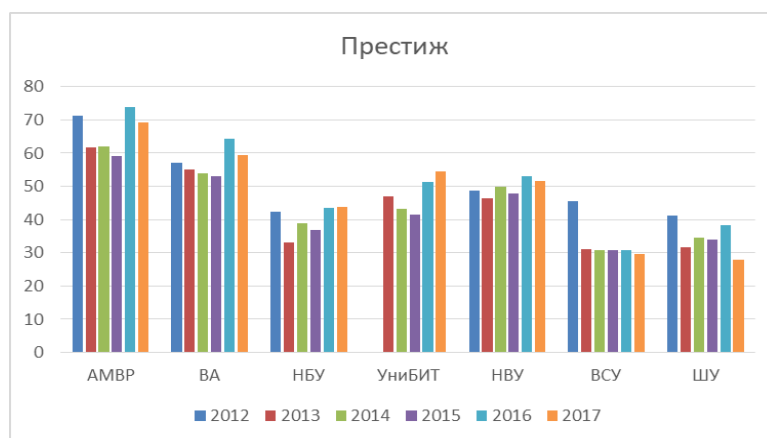
Фиг. 4. Динамика на оценките по критериум „Учебна среда“

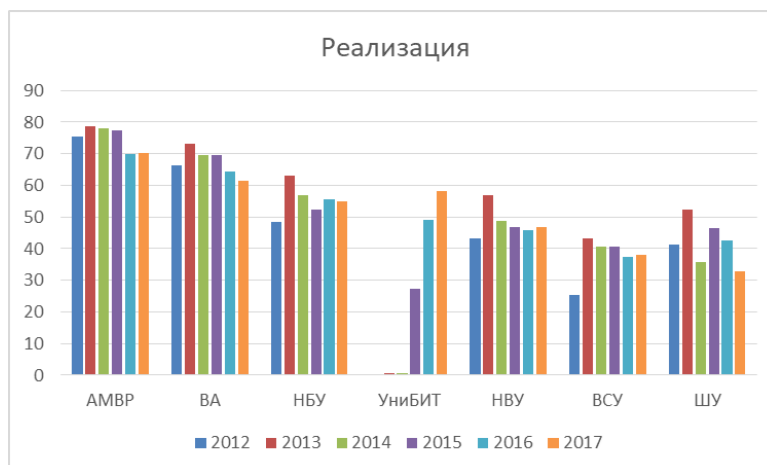
Фиг. 5. Динамика на оценките по критериум „Научни изследвания“

Фиг. 6. Динамика на оценките по критериј „Социално-битови и административни услуги“

Фиг. 7. Динамика на оценките по критериј „Престиж“

Фиг. 8. Динамика на оценките по критериј „Реализация на пазара на труда и регионална значимост“

По критериј „Учебен процес“ единствено НВУ „В. Левски“ и Шуменски универзитет са успеали да постигнат ръст на качеството през последната година, докато всички останали, след своеобразен пик през 2013-2014 година запазват лек регрес.

Графиките за критерий „Учебна среда“ отново показват наличие на пик през 2013-2014 година, след което тече процес на плавен спад. Единствено ВА „Г. Раковски“ и НВУ „В. Левски“ съумяват да задържат нивото на оценките си по този критерий и дори да постигнат положително нарастване.

Критерий „Научни изследвания“ показва интересна зависимост, а именно рязък скок на оценките през 2012-2013 години. Това се дължи преди всичко на факта че това бе краят на периода на оперативните програми на Европейските структурни фондове и точно през тези години МОН стартира редица проекти в които взеха участие на практика всички университети в България. Въпреки, че проектите бяха по-скоро образователни отколкото научни, влиянието им върху този критерий в очевидно. Именно изпълнението това обяснява и пиковите в останалите критерии през тези и следващите години, защото голяма част от проектите бяха насочени към усъвършенстване качеството на обучение, средата и административните услуги в университетите.

Критерий „Социално-битови и административни услуги“ отново показва рязко повишаване през 2012-2013 година за всички образователни институции, което потвърждава развитата по-горе теза. В последствие обаче единствено НВУ „В. Левски“ успява да задържи нивото на оценките си, а ВА „Г. С. Раковски“ бележат дори нарастване на оценката през последната година.

От графиката за критерия „Престиж“ се вижда че всички университети се стараят да поддържат нивата на оценките си.

Критерия „Реализация на пазара на труда и регионална значимост“ има най-висока тежест при определяне на общата оценка (фиг. 1). Тук отрицателните трендове са очевидни и те са основната причина за намаляване на общите рейтингови оценки на университетите. Единствено изключение прави УниБИТ, които обаче, както бе споменато по-горе са стартирали обучение в това професионално направление сравнително скоро. Причините за тези резултати са комплексни и разнообразни и на практика очертават цялостно отделно изследване.

От данните е видна ползата от изпълнение на проекти в рамките на образователните институции. Те оказват положително влияние не само на научно-изследователската дейност, но и на всички останали аспекти на обучението и живота на студентите в Българските университети.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въпреки всичките й недостатъци, рейтинговата система приета в България представлява събиране и обработване на данни за образователните институции в страната и, както сана видно от проведените анализи, отразява обективно процесите протичащи във висшето образование в страната. Анализът на динамиката на тези процеси може да донесе важна информация за състоянието, развитието и основните насоки за работа на всеки университет.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] <http://rsvu.mon.bg/rsvu3/>, 19.02.2018.
- [2] <http://rsvu.mon.bg/rsvu3/#DocsPlace;>, 19.02.2018.